Sławianin.

TYGODNIK

DLA RZEMIOSŁ, ROLNICTWA, HANDLU, DOMOWEGO GOSPODARSTWA I DLA POTRZEB PRAKTYCZNEGO ŻYCIA W OGÓLNOŚCI.

No. 8.) W SOBOTĘ 21, MARCA 1829. (*cena* 22.*gr.*

Patrz, iak rodu ludzkiego połączone siły,
Nowe z iawiska, nowe cuda utworzyły.
Myśli wielkie, co w iednych narodach się rodzą,
Przez morza i przez góry, do innych przechodzą.
Wzbogacaią się ludy dziełmi wzaiemnemi
I w ieden kray się zmienia, wielka kula ziemi.

B.

ROLNICTWO. — *Środki użyte do rozkrzewiania wiadomości rolniczych w Anglii.* (*Dokończenie st.* 21.). — Ustanowienie Komitetu rolniczego (*Board of Agriculture*) w Anglii, sprawiło naypomyślniéysze skutki dla wzrostu rolnictwa. Piérwszą myśl podał do tego Sir John Sinclair, dotąd żyiący szanowny Weteran Ziemiaństwa angielskiego: iego też sterowi wraz ze sławnym Arthurem Joungiem zostało poruczone założenie onego w roku 1793. Pomimo ograniczoności środków téy Instytucyi, wszelako nayodległéysze okolice Anglii, wkrótce za iéy pośrednictwem, zyskały łatwość poznania wzaiemnego tych swoich postępowań, których wyższość długiém praktyczném

użyciem została uznana, a użyteczne wynalazki rolnicze, rozchodziły się śpiesznie za sprawą tego komitetu, dla wiadomości wszystkich rolników w kraiu, coby inaczéy w dawném nieudzielaniu się i braku styczności pomiędzy rolnikami, wieków potrzebowało do swoiego upowszechnienia. Ogłoszenie drukiem rapportów rolniczych z każdego hrabstwa, czyli prowincyi, było szczególnie bardzo wielkiéy wagi, przez dyskussie, do których one były powodem, przez ducha współ-ubiegania w zaprowadzeniu ulepszeń, który wzbudziły, przez prawdziwe zasady, które utwierdziły, przez przyłożenie się na ostatek do zniszczenia przesądów i wkorzenionych fałszywych zasad. Te rapporta mieszczą w sobie podług świadectwa znawców, więcéy rzeczywistych obiaśnień i faktów w różnych gałęziach ziemiaństwa, iak wszelkie pisma które poprzedniczo posiadano. Dosyć iest przypomnieć, że w ciągu piérwszych dwudziestu lat po założeniu tego Komitetu, przeszło zatwierdzonych Bilów rolniczych 1883. czyli średnio co rok 94, każdy zaś z nich miał na celu ulepszenie (średnio biorąc), naymniéy 2000. *acres* gruntu (1446$\frac{2}{3}$ morgów n. m.); ulepszonych więc zostało ogółem w saméy Anglii 3,760,000 *acres*, (2,719,733$\frac{1}{3}$ morgów n. m.), to iest blisko trzy razy tyle, iak w ciągu lat dwudziestu, które bezpośrednio poprzedziły założenie komitetu, mianowicie począwszy od r. 1774. aż do 1793. gdzie tylko 749. bilów ogółem przeszło, a zatém na każdy rok średnio biorąc 37. przypada. Takie data przekonywaią o rzeczywistéy użyteczności téy Instytucyi, któréy opiekowanie się ziemiaństwem, stanowiło piérwszą zasadę dzisiéyszego pomyślnego stanu téy części przemysłu Anglii. Właściwém usiłowaniem tego narodowego Komitetu, było zasięganie i zebranie wszelkich wiadomości potrzebnych dla obiaśnienia Rządu i Władzy Prawodawczéy względem tych działań, które ściągaią się do ziemiaństwa kraiowego; udzie-

lanie właścicielom ziemi takich wskazań, któreby były w stanie uczynienia ich dóbr więcéy przynoszącemi, rolnikom zaś wszelkiego stopnia, takich instrukcyi, któreby dążyły do uczynienia ich przemyślniéyszémi i zdolniéyszemi, a ich pracy korzystniéyszą i użyteczniéyszą; wspiéranie naostatek ulepszeń przykładem, zachęceniem i nagrodami. Szczególniéy pod prezydencyą Sir John Sinclair podług tych zasad postępował Komitet, i dla tego widzieć się dały zaraz w początkach téy Instytucyi zbawienne tego skutki.

Ten gorliwy obywatel starał się rozpoznać szczegółowo, rolnictwo całego kraiu; on wezwał ze wszystkich stron osoby znane z nauk i biegłości w tym zawodzie dla udzielania uwag wtéy gałęzi przemysłu, i ułatwił ich wzaiemną styczność; on gorliwie pracował nad tym, aby wszelkiemi sposobami dać nayprostszą i nayużyteczniéyszą oświatę naukową włościaninowi; on miał zawsze na pogotowiu zapas obiaśnień mogących posłużyć za odpowiedź w razie zapytania Władzy Prawodawczéy i Rządu, chociaż dla trudności towarzyszących pierwszéy próbie, takie obiaśnienia nie mogły być ani tak zupełne ani tak dokładne, iakby sobie życzyć należało; on zamyślał wypracować rys ogólny rolnictwa całego kraiu, za pomocą rapportów częściowych, i mniemał tym sposobem ułożyć z czasem z faktów zgromadzonych gorliwie przez Komitet, *dzieło systematyczne umieiętności rolniczych* w iednym tomie, zwięzłe i przystępne dla każdego rolnika, któreby było zarazem nieiako dogodnym zbiorem prawideł téy umieiętności wzupełném zastosowaniu do rozlicznych położeń tego kraiu (1).

---

(1) To szacowne dzieło wyszło pod napisem *Code of Agriculture* by Sir J. Sinclair iak wyżéy na str. 20. wspomnieliśmy, i nietylko w krótkim czasie cztéry iego wydania rozebrano, ale na kilka ięzyków iuż przełożone zostało.

Taki plan lubo miał swoie niedoskonałości, zbliżał się iednak do planu normalnego podług iakiego, działania tego Narodowego Komitetu, powinny być prowadzone.

Pod prezydencyą Lorda Somerville w naylepszym duchu komitet odbywał swoie działania, chociaż dążność iego więcéy na rozdawaniu nagród zasadzała się, na co rocznie 1,150. f. s. około 48,000. złp. wychodziło, z całego dochodu komitetu wówczas 1,500 f. s. wynoszącego. Zawieszono wydawanie ogólnego opisu rolnictwa kraiowego, a na tomiast nastąpiły wywodne roczne *Pamiętniki* za przyznawane nagrody, i *Roczniki rolnicze* P. A. Younga.

W spieszném a ile być może dokładném rozpoznaniu ogólnego stanu rolnictwa kraiowego, naywięcéy położył zasług Ar. Young, który wszystkie niemal hrabstwa połączonych królestw zwiédził w celu rolniczym, i nadto przed każdą podróżą, wzywał w pismach publicznych rolników, aby mu nadsyłali listownie, wszelkie ciekawości i przedmioty uwagi godne, które się w ich okolicy znayduią.— Podług proiektu P. T. Stone, wygotował i wydrukować kazał Komitet (*fracta pagina*) szereg zapytań rolniczych, i te rozesłał po każdym powiecie, aby na nich rolnicy dopisywali swoie uwagi i odpowiedzi.

Zagrzani przykładem komitetu ziemianie i przeświadczywszy się o użyteczności stowarzyszeń rolniczych, rzucili się z taką czynnością do utworzenia podobnych, że dziś w każdym niemal powiecie, każdego z trzech królestw, kilka a przynaymniéy iedno Towarzystwo rolnicze istnieie. Takie połączenia się są arcy korzystne, ułatwiaią bowiem obieg wiadomości, i wiodą do ulepszeń, usposobiaiąc rolników do ciągłego porównywania i rozpoznawania przedmiotów rolniczych. Te częste zbiérania się rolników dały popęd ogólny umysłom do udoskonalenia ziemiaństwa; wciągu rozmów których one są powodem, każdy zbiéra użyteczne u-

wagi i nowe dla siebie *facta*, a tak praktyczne wiadomości doświadczeniem nabyte upowszechniaią się. Te Towarzystwa wiele dobrego zrobiły, ale byłyby podług zdania światłych anglików daleko więcéy skutkowały, gdyby Komitet miał był dostateczne środki, do działania iako wspólne ognisko wszystkich tych towarzystw, i gdyby był uwolniony dla tak zbawiennego ogólnego dobra, od opłaty pocztowéy listów, iak się to w wielu kraiach niemieckich i we Francyi dzieie. Komitet mógłby w takim razie daleko rychléy osiągnąć celu użyteczności ogólnéy, do iakiéy zmierzały osoby za których staraniem tenże komitet był utworzon.

Oto są główne środki iakie posłużyły Anglii do wzniesienia iéy rolnictwa do szczytu obecnéy iego doskonałości, a które są godne naśladowania; są ieszcze inne, niemniéy ważne, niemniéy dzielnie skutkuiące, chociaż nie maią tak bezpośredniego wyłącznego związku z tą gałęzią przemysłu.

OGRODNICTWO. (1)— *Krótki rys ogrodów kwiatowych i gaiku iglastego w Dropmore* (Bucks). (*Dalszy ciąg*).— 2. *Ogród holenderski* składa się z szesnastu kwater, każda ma 14. stóp długości a 6. stóp szérokości; następuiące rośliny na nich rosną, wszakże rozkład ich zmienia się co rok tak, że te same gatunki nie mogą zostać przez dwa roki po sobie idące na téy saméy kwaterze:

Latem.	*Zimą i Wiosną.*
1. Oenothera missouriensis.	Narcissus poeticus.
2. Lobelia fulgens.	Tulipa Gesneriana.
3. Anemone hortensis, *podwóyna.*	Anemone hortensis; *iesienią* Lobelia decumbens
4. Ruellia formosa.	Gladiolus byzantinus.
5. Commelina coelestis.	Narcissus floribundus.
6. Fuchsia coccinea.	Erythronium dens canis.
7. Verbena Lamberti.	Tulipa Gesneriana, *odm. papuzia i żółta podwóyna.*

---

(1) Początek tego artykułu, był pod ogólnieyszą rubrykę *Rolnictwo* w 7mym Numerze tego pisma podciągnięty.

8. Pelargonium zonale, *odm. o pączkach gwoździkowych.*	Narcissus Jonquilla.
9. Heliotropium peruvianum.	Hyacinthus orientalis, *podwóyny w różnych odmianach.*
10. Gladiolus cardinalis - - -	Sanguinaria canadensis.
11. Tigridia Pavonia - - - -	*Przez cały rok.*
12. Mathiola annua, *szkarłatna.* -	Anemone coronaria, *podwóyna.*
13. Pelargonium Fothergillii (*szkarłatne pączki*).	Narcissus calathinus.
14. Salvia coccinea.	Tulipa Gesneriana, *czerwony podwóyny, albo piwoniowy.*
15 Fuchsia gracilis.	Scilla verna.
16. Dianthus caryophyllus, *podwóyny czerwony.*	*Przez cały rok.*
17. Pelargonium lateripes, *drobno nakrapiany bluszczolistny.*	Gladiolus communis.
18. Coreopsis tinctoria.	Delphinium Ajacis, *podwóyna.*
19. Pelargonium Daveyanum.	Tulipa Gesneriana, *wczesny.*
20. Celsia urticifolia.	Eranthis hyemalis.

Każda kwatera powyżéy podanych wymiarów, mieści na sobie sześć rzędów którey bądź iednéy, z dopiéro wyliczonych letnich roślin, pięć rzędów na przemian pomiędzy tamtemi rzędami iednéy zwymienionych cébulkowych zimowych i wiosennych, a nadto kwatera ma obwódkę w około z *Crocus*, *Trichonema*, *Bulbocodium*, *Scilla*, *Saxifraga granulata* i innych podobnych roślin; każda z tych roślin iest odległa o 3. cale od brzegu kwatery i takaż iest zachowana odległość od iednéy kępki tych roślin do drugiéy. Rośliny letnie, są sadzone w sam środek każdego kwadratu iaki tworzą cébulkowe, bez naymniéyszéy obawy uszkodzenia tych ostatnich; odległość roślin letnich naybliższych od siebie, iest równa zupełnie odległości iaką maią pomiędzy sobą zimowe, a ta wynosi iedną stopę, każda zaś zimowa iest od naybliższych letnich na sześć cali odległa.

Po rozporządzeniu kwiatów i roślin w ogromnych ilosciach i w nieprzeliczonych prawie kształtach na płaskiéy powiérzchni, czynny umysł hrabiny Grenville, z uniesieniem oddaiącéy się ogrodniczemu zawodowi, nie może na

tym poprzestać; zostawia ona obszérniéysze pole dla rozwinięcia gustu. Kierunek tu dany sztuce zasadza się na chodowaniu roślin na otwartém powietrzu w naczyniach rozmaitych, dziwacznych postaci, na otoczeniu ich plecionko z rózg w sposobie koszyka, albo téż zatknięciu onych i utwierdzeniu na prętach lub na kratach. Te sposoby są godne uwag, i naśladowania, i one stanowią cechę ozdób sztucznych tego mieysca a to tém więcéy, że nie tak z kosztownych materyałów składaią się, iak raczéy przez gust i dowcip i przez użycie mieyscowéy roboty, przedmioty małéy istotnéy wartości, nadany sobie maią ten przyiemny effekt. Kręte korzenie i konary wraz z gałązkami leszczyny lub innych drzew, przy tém kora, mech i rozmaite beczki, naczynia, pudła, które są pod ręką a któreby spalono lub wyrzucono, służą za materyał do utworzenia różnych form uderzaiących swoią szczególnością, lub czyniących przyiemność przez podobieństwo do iakich przedmiotów znanych z piękności.

Warto iest wspomnieć dla lubowników ogrodnictwa że w cieplicy tego mieysca, iest znaczna obfitość *Passiflora edulis*; przy wysokim murze stoią rzadkiéy staróści *Magnolia grandiflora*, a blisko tych nadzwyczaynéy piękności exemplarze *Stuartia Malachodendron et virginica* i właśnie były w pełném kwitnieniu. Jest tu prócz tego szereg ptaszarni, w których wielka liczba kanarków zamknięta, które wypuścić na wolność w celu naturalizowania ich w laskach tuteyszych iest zamiar (1). (*Dokończenie nastąpi*).

KAPELUSZNICTWO.— *Farbowanie na czarno* (*wyiątek listu pisanego z Kalisza*). Używszy zamiast zwyczaynego

---

(1) Do tego artykułu należy rycina wyobrażaiąca postać *klombu* kwiatowego iako też, przykłady składu i kształtów niektórych naczyń do kwiatów.

zielonego koperwasu czyli siarkanu żelaza, rozpuszczonego w wodzie, iakiego kapelusznicy i farbierze do farbowania na czarno używaią, następuiącéy mieszaniny, daleko mocniéyszy kolor otrzymuie się.

Do drewnianéy kadzi lub beczki wlać trzeba:

260. części miękkiéy wody,

65. „ kupnego kwasu siarkowego na 66. stopni

65. „ kupnego kwasu saletrowego na 36. st.

wszystko co do wagi, na zimno, i tak aby naczynie było prawie pełne; po zmieszaniu zawiesza się w tym rozcieku u góry koszyk czysty, maiący w sobie 360. części co do wagi, dobrego koperwasu zielonego. Zaburzenie powstaie, dymy czerwone wychodzą, dopiéro wtenczas, gdy przestanie robić, należy rozgrzać tę mięszaninę, a to wprowadzaiąc w nią parę wodną wpuszczoną z zamkniętego kotła rurą drewnianą, która nurza się o dwie trzecie głębokości kadzi. W miarę iak wzrasta ogrzanie, zaburzenie wraca się wraz z wydobywaniem dymów czerwonych. Skoro nietylko przyprowadzony został rozciek do wrzenia, ale nadto w niém utrzymywany był przez kikanaście minut, przerwie się związek kadzi z kotłem odéymuiąc rurę, a w ów kosz w wyższéy części kadzi w rozcieku zawieszony, kładzie się mieszanina.

150. części winnego kamienia czerwonego.

65. „ kwasu siarkowego na 66. stopni,

100. „ wody.

Gdy wszystko się rozpuściło potrzeba rozwieść tę ciecz przyzwoitą ilością wody, podług celu do którego ma służyć, zwykle tyle, aby pokazywała na probie *Beamé* 36. stopni, po czém dać się iey ustać przez kilka dni, sciągnąć klarowny rozciek w beczki i dobrze zatkać, aby nie miał przystępu powietrza. Ten rozciek w każdym razie z korzyścią zastąpi zielony czyli żelazny koperwas.

Zechciéy WMP. udzielić tę nowość techniczną którą świéżo otrzymałem Panu Wilhelmowi Neumann, znam bowiem iego gorliwość w swéy sztuce i wiem że go to ucieszy, poday nie mniéy do wiadomości powszechnéy, osobliwie szanownych cechów farbiérskiego, kapeluszniczego, rękawiczniczego i t. p. których biegli praktycy, potrafią dać doyrzałe uwagi nad istotną wartością tego nowego ulepszenia.

GOSPODARSTWO DOMOWE. — *Użyteczność Jałowcu.* — Z pomiędzy krzewów w które nasze lasy obfituią, jałowiec iest może nayużyteczniéyszy, a chociaż ze swéy postaci każdemu iest dobrze znaiomy, nie umiemy go nayczęściéy należycie ocenić i z iego dobrych przymiotów korzystać. Wszystkie części téy ważnéy rośliny, igły, żywica, iagody, drzewo i korzenie są użyteczne, a co większa grzyby nawet, często na nim trafiaiące się znalazły korzystne zastósowanie. Przestaiąc na wskazaniu tych tylko pożytków, iakie z niego w gospodarstwie i w lékach domowych miéć możemy, dosyć będzie podać za wzór mieszkańców Kurlandyi, Inflant, Estonii, Finlandii, którzy znaią się na iego wartości; obaczmy więc do czego u nich potrzebuie się i w iaki sposób.

Igły jałowcowe suszone i zmielone, używaią tam w wielu miéyscach zamiast tabaki, lub przynaymniéy mieszaią ten proszek do prawdziwéy tabaki. Zamiast wody zwyczaynéy biorą do warzenia piwa wodę poprzedniczo przewarzoną z *gałązkami* jałowcowèmi, która nietylko daie piwu smak przyiemny, ale nadto czyni go zdrowszém i pędzącém mocz czyli urynę. Wyparzenie naczyń w mléczarni używanych, odwarem *gałązek* jałowcowych nietylko do czystości mléka przyczynia się, ale nadto udziela mu smaku przyiemnego i czyni ie zdrowszém; te zaś statki które z *drewną* jałowcowego są zrobione, bywaią tam do mléczywa

chciwie poszukiwane. Ciepły odwar *gałązek* jałowcowych domieszany do wody służącéy za zwyczayny napóy dla krów, czyni ie doyniéyszemi, a owcom taki napóy lepiéy smakuie i od zarazy ie broni.

Jagody jałowcowe które w swym doyrzałym stanie winny swoie przymioty żywicy, olejkowi lotnemu, solom roślinnym i znaczněy ilości cukru które w sobie zawiéraią, używaią się sparzone ukropem w stanie wyciągu wodnego czyli infuzyi, na czyszczenie krwi, przeciw zamuleniu żołądka, dla powiększenia strawności i transpiracyi; smak takiéy iałowcowéy herbatki iest dość przyiemny. Te same dóyrzałe jagody ieżeli są uszuszone i upalone iak kawa, i podobnie iak kawa zgotowane, daią środek léczący wodną puchlinę, kamień, boleśne moczowanie i zalecany w owych okolicach przeciw podagrze i rewmatyzmowi. W Finlandyi i Karelii robią od dawna z tych jagód piwo bardzo smaczne i zdrowe: biorą na to 30. funtów dóyrzałych iagód, rozetrą ie w donicy na miazgę, kładą w kadź wysłaną słomą iak przy robocie zwyczaynego piwa, leią na to półtrzecia *wiedra* ($7\frac{1}{2}$ garcy) zimnéy wody i zostawiaią tak namoczoną miazgę w spoczynku przez 24. godzin. Gdy iagody sok puszczą, przecedzi się, mocno wyciśnie i wyciąg gotuie się w kotle browarnym szumując pilnie; podczas wrzenia trzeba ciągle uważać aby się nieprzypaliło, gdyż piwo nabrałoby smaku gorzkiego i żywicznego. Tym sposobem otrzymana brzéczka warzy się z przyzwoitą ilością chmielu, a gdy odwar ten tyle wystygnie że tylko iest letni, dodaie się doń drożdży i zostawia fermentacyi. Ten gatunek piwa robi wolniéy iak ze słodu warzone; po dobrém wyrobieniu, zléwa się ie w beczki, i dodaie się cokolwiek karuku dla sklarowania, poczém zaszpuntować trzeba. Smak tego piwa iest korzenny i ma przy tym przyiemną słodycz: iest ono prócz tego zdrowe, lecz ponieważ łatwo kwaśnieie, dla tego robi się ie tylko

w małéy ilości na raz.— Warząc przez długi przeciąg czasu znaczną ilość jagód jałowcowych z mierną ilością wody a po odcedzeniu paruiąc mocniéy ten stężony odwar, otrzyma się słodki i gęsty jałowcowy syrup w chorobach piérsi bardzo pomocny. Brzéczka jałowcowa niechmielona z drożdżamy zarobiona i fermentacyi ostawiona, daie przez destylacyą, zdrową i smaczną wódkę, a odciągnięta wódka przez dobranie wodą opuszcza znaczną część oléjku lotnego, który się wydziela i daie się bawełną ściągnąć. Olejek ten ma kolor biały, w wódce zwyczaynéy łatwo się rozpuszcza, a mała ilość onego nadaie wódce przyiemny smak i właściwy zapach. Olejek ten brany po 5. do 6. kropel codziennie, zimne temperamenta rozgrzéwa i ożywia. Estończykowie i Finnowie zalecaią go przeciw wielkiéy chorobie.

Z *drzewa* jałowcówego otrzymuie się przez destyllacyą z wodą, osobny olejek który wieśniacy przeciw otrętwieniu członków, darciu w wstawach, biegunce i na rany używaią: wyciąg z *drzewa* i *korzonków* od młodych jałowcowych krzaków na drobne wiórki ustruganych, może służyć za napóy iak herbata i iest na hemoroidy i na piérsi tudzież przeciw wrzodom szkorbutowym i chorobom skórnym zalecany. Ponieważ wszystkie części téy rośliny obfituią w olejek lotny który mocno rozpala, pamiętać więc należy w użyciu lékarskiém aby w zapaleniach, gorączkach, przy pluciu krwią i przy zbytniéy drażliwości, zwłaszcza wyciągu mocnego czy z iagód, drzewa, lub innych części téy rośliny nieużywać, w takich razach odwar tylko, syrup lub powidła jałowcowe użyte nayczęściéy być mogą. Ilość jagód lub drzewa na raz do wyciągu bierze się od ½ do całego łóta, ieżeli zaś w proszku lub miazdzę dosyć iest dać na raz ½ drachmy naywięcéy całą drachmę dla dorosłéy osóby.

Grzyby wyrastaiące na pniu jałowcowym, ieśli świéżo odięte, w szklaném naczyniu zostawione na słońcu, rozpływaią się same przez się po nieiakim czasie; woda tak otrzymana po przecedzeniu gdy się wyklaruie ma być dobra na choroby oczów i na osłabione stawy, okładaiąc nią.

Naostatek używaią iałowcu do nakadzeń lékarskich, do wędzenia mięsa, na sosy, przy nasalaniu i innych zaprawach. Holendry robią z niego sławną wódkę iałowcową. Używany iest ten krzew na piękne żywe płoty. Jagody iego dóyrzałe żywią wiele ptastwa leśnego i do przynęcenia onego wybornie służyć mogą.

NOWOŚCI z CHEMII. — *Rozciek niepołykaiący gazów kwasów węglowego i wodorodnego siarkowego.* — P. Gaultier de Claubry postrzegł, że woda nasycona solą angielską czyli siarkanem magnezyi, prawie wcale nierozpuszcza tych gazów, korzystnie więc taki roztwór użyty być może, do zbiérania na nim powietrza zawiéraiącego w sobie pomienione dwa gazy, których ilość ścisłym rozbiorem chemicznym oznaczyćby potrzeba było.

Sposób wyśledzenia arszernika w przypadkach zatrucia. — Po między środkami używanemi do wykrycia naymniéyszych ilości arszenika, iest saletran srébra ammoniakalny i siarkan miedzi ammoniakalny zalecane przez P. Hume. Lecz podług zdania P. Turner na oba te środki, a osobliwie na ostatni spuścić się nie można, gdy arszenik iest z piwem, herbatą i t p. napoiami zmieszany; daie on piérwszeństwo sposobowi Dra Christison z *Edinburga*. Wszelkie części zwiérzęce lub roślinne będące w podeyrzeniu, że są zatrute arszenikiem, ieżeli będą sparzone z ilością wrzącéy wody taką, aby mieszanina była znacznie płynna a przynaymniéy aby nie miała większéy gęstości iak obrzednia papka, i raz z nią zagotowane: zaraz przecedzo-

ne na gorąco, a stąd otrzymany zupełnie klarowny rozciek parowaniem na wolnym ogniu z mniéyszony tym więcéy, im mniéyszéy ilości w nim arszenniku spodziéwamy się: ieżeli nakoniec przez taki rozciek zupełnie wystudzony po odparowaniu, przepuszczać będziemy gaz wodoród siarkowy w zbytku, a to przepuszczanie ieżeli nada mu kolor żółty, ta żółtość iest skazówką, że owe istoty mogły mieć w sobie arszenik. Aby iednak z zupełną pewnością wyrzec można, że istotnie nie co innego iak arszenik sprawił tę żółtość, potrzeba koniecznie następuiące ostrożności przy śledzeniu za pomocą niniéyszego postępowania zachować. 1od Rozciek powyższy tyle przygotowany, że iuż tylko pozostaie ów gaz wodoród siarkowy przezeń przepuszczać, nim to przepuszczanie przedsięweźmie się, potrzeba go spróbować papiérem kurkumy lub ieszcze lepiéy błękitnym wyciągiem czerwonéy kapusty lub kwiatu fiołków, świéżo zapomocą wody wrzącéy zrobionym, czy nie iest alkalicznym (1), bo w takim przypadku potrzebaby koniecznie dodać do niego trochę kwasów octowego lub chlorowego wodorodnego czystych, to iest tyle, aby był cokolwiek kwaskowaty, czyli aby czerwienił z lekka kolory rozcieków kapusty czerwonéy, lub fiołków. Chociażby rozciek nie był alkaliczny, dodanie odrobiny którego z powyżéy podanych kwasów szkodzić nigdy nie będzie. Dopiéro teraz, przepuszczać ów gaz w nadmiarze, a po ukończeniu, rozciek do wrzenia przyprowadzić na ogniu, aby tym sposobem wypędzaiąc zbytek gazu z rozcieku, auripigment mógł prędzéy osiąść na dnie, czyli aby rozciek mógł łatwiéy ustać się. Byłoby iednak niewiadomością niedoprzebaczenia, gdyby ów żółty osad bez bliższego przekonania się, brać za siarczyk arszeniku: mógłby to być związek siarki z selenem,

(1) Wiadomo że rozciek iakibądź maiący w sobie alkali którekolwiek wolne, zieleni odwar kapusty lub fiołków, a żółty kolor kurkumy zamienia na brunatno-czerwony.

kadmem, antymonem lub cyną których odcieniów żółtości, zwłaszcza w zafarbowanym rozcieku rozróżnić z zupełną pewnością nie można, potrzeba tedy koniecznie ów żółty proszek otrzymany daléy śledzić, a to grzeiąc go mocno z *czarnym flussem* (2) w zamkniętym końcu rurki szklanéy, wtenczas w części zimnéy téyże rurki na wewnętrznéy powiérzchni onéy, osiada skorupa stalowego koloru krystaliczna, która ieżeli będąc ogrzaniem ulotniona daie parę zapachu czosnku, to iuż dostatecznie przekonywa o bytności arszenika. Gdyby kto ieszcze więcéy chciał zaspokoienia, może potwierdzić otrzymany wypadek inną drogą: to iest część rurki w któréy metal arszenik sublimowany znayduie się odciąć i ogrzéwać, tym sposobem ulatniaiąc się metal przy przystępie powietrza, iest zamieniony na biały niedokwas arszenika czyli kwas piérwszy arszenikowy, który (ieśli rurka sucha i czysta) sublimuiąc się u góry, w stanie ośmiościennych kryształków białych świetnych ukaże się i wprawne oko $\frac{1}{100}$ nawet grana rozpoznaie, a wtenczas ma niezaprzeczony dowód bytności arszenika, ile że ów biały sublimat w wodzie rozpuściwszy, może za przepuszczeniem gazu wodorodu siarkowego, a następnie zawrzeniem, na powrót osad żółty auripigmentu otrzymać.

Gaz wodoród siarkowy iak wiadomo, nayczystszy otrzymuie się przez nalanie na miałko tarty siarczyk antymonu (*antimonium crudum*) kwasu chlorowego wodorodnego, miernie stężonego i przez powolne ogrzéwanie téy mieszaniny.

Tą drogą można wykryć ilość $\frac{1}{4}$ grana znayduiącą się w iednéy uncyi nayzawikłańszego składu cieczy iako to: herbaty, piwa i t. p. a nawet $\frac{1}{20}$ grana arszenika, iuż dwa razy odkrył Dr Christison w żołądku osób zatrutych tą istotą.

---

(2) *Czarny fluss*, iest to produkt wyprażonéy mieszaniny 2. części kremortartary i iednéy części saletry.

TELEGRAF SŁAWIANINA.

—Chronometr nowéy konstrukcyi przez artystę angielskiego zrobiony, przedstawiony został Akademii Umieiętności w Paryżu, przez iéy członka P Duhamel 23. z. m. W tymże posiedzeniu P. Blainville przedstawił dzieło zoologiczne pod tytułem Fauna Departamentu *Maine et Loire*, a P. Héron de Villefosse dzieło pod napisem, podróż malownicza i t. d. Departamentu *du Nord*.

— W Anglii zrobiono postrzeżenie użyteczne przy pożarach we wnątrz domu. I tak, chociażby izba była napełniona naygęstszym dymem, można do niéy weyść i w niéy przez znaczny przeciąg czasu pozostać dla ratowania, pokrywszy twarz całą, zmoczoną iedwabną chustką. Oddychanie wtedy odbywa się bez żadnéy trudności.

— Dzienniki paryzkie rozwodziły się niedawno z powodu zgonu Lorda Bridgewater w téy stolicy, nad iego dziwactwami, a nic wcale niewspomniały o ważnych zaletach iakie tenże posiadał. Wiadomo iest, ile on przyłożył się do pomyślnego stanu wewnętrznéy i zewnętrznéy żeglugi Anglii; oprócz ważnego dzieła w téy materyi *on Egland's navigation*, pisał on ieszcze w przedmiotach filologicznych i historycznych. Jego komentarz Hypolita *Eurypides*owego i ułomków *Sapho* są wysoko cenione. Jego szacowne noty o literaturze narodów wschodnich, a szczególniéy iego dzieła tyczące się historyi Anglii; wszystko to iest w stanie sowicie pokryć drobne, i nikomu nieszkodzące iego dziwactwa, iakie lekkomyślność w zbyt żywych odznaczyła kolorach.

— Drogi podziemne osobliwie pod łożyskiem rzek kopane iak *Tunell* londyński, są pospolicie uważane za całkiem nowy pomysł, tymczasem iuż Strabo mówi o takim *Tunellu* idącym pod rzeką *Eufrates* w *Babylonie*, który prowadził od królewskiego pałacu, prosto do świątyni *Bella* czyli *Nimroda* znayduiącéy się na drugim brzegu rzeki, i był założony w mieyscu gdzie rzeka ma 625. stóp szérokości. Ten *tunell* miał szérokości 15. stóp a 12. stóp wysokości.

— W tych czasach Niemcy straciły dwóch inżynierów cywilnych, sławnych z konstrukcyi wodnych: Pana Steinhofer twórcy arcydzieła sztuk wodnych *Wilhem's - Höhe* przy *Cassel*, który według swego życzenia, za zezwoleniem Panuiącego został na témże mieyscu pochowany, i Pana Dammert Dyrektora robot przy spławności rzeki *Ems*, kieruiącego także robotami ważnych tam nadmorskich *Fryzyi wschodniéy*.

TABLICA WSCHODU I ZACHODU SŁOŃCA I ZNACZNIEYSZYCH PLANET

Data		Słońca wschód	Słońca zachód	Xiężyca wschód	Xiężyca zachód	Liczba dni upłynionych po nowiu	Merkurego wschód	Merkurego zachód	Wenusa wschód	Wenusa zachód	Marsa wschód	Marsa zachód	Jowisza wschód	Jowisza zachód	Saturna wschód	Saturna zachód	Uranusa wschód	Uranusa zachód
Marzec		g. m	g. m	g. m	g. m		g. m	g. m	g. m	g. m	g. m	g. m	g. m	g. m	g. m	g. m	g. m	g. m
				wieczór	rano		rano	wieczór	rano	wieczór	rano	wieczór	rano	rano	rano	rano	rano	wieczór
22	N.	5 57	6 3	8 28	6 26	17	5 17	3 25	5 45	4 28	7 8	10 45	0 57	8 39	11 48	3 55	4 23	0 20
23	P.	5 55	6 5	9 31	6 55	18	5 16	3 26	5 44	4 31	7 6	10 45	0 54	8 35	11 44	3 51	4 19	0 16
24	W.	5 53	6 7	10 35	7 27	19	5 15	3 26	5 43	4 34	7 4	10 45	0 50	8 32	11 41	3 48	4 16	0 12
25	S.	5 51	6 9	11 36	8 3	20	5 14	3 27	5 41	4 38	7 2	10 46	0 46	8 28	11 37	3 44	4 12	0 9
26	C.	5 49	6 11	11 36	8 45	21	5 13	3 27	5 40	4 41	7 0	10 46	0 43	8 25	11 33	3 40	4 9	0 5
27	P.	5 47	6 13	0 35	9 34	22	5 12	3 28	5 38	4 44	6 58	10 46	0 40	8 21	11 29	3 36	4 6	0 2
28	S.	5 45	6 15	1 30	10 32	23	5 12	3 30	5 37	4 47	6 56	10 46	0 36	8 18	11 25	3 33	4 3	11 58

Ostatnia kwadra Xiężyca przypada dnia 28. o godz. 8. min. 43.sek. 50. rano

DOSTRZEŻENIA METEOROLOGICZNE CZYNIONE WOBSERWATORYUM ASTRO: WARSZ:

Marzec 1829	Barometr w cal: i lin: paryz: redukowany do zera	Termometr Réaum:	Hygrometr	Kierunek Wiatru	Stan Nieba
13	cal. 27 lin. 4, 25	+ 1,°5	92°	południowo-zachodni	słońce z chmurami
14	27 6, 21	— 1, 4	90	zachodni	pogodny
15	27 6, 69	— 2, 3	92	zachodni-p-łudnio-zachod	śnieg
16	27 9, 11	— 3, 2	89	zachodni-północno-zachod	pochmurny
17	27 10, 65	— 5, 3	87	południowy	pogodny
18	27 8, 91	— 0, 7	92	wschodni-południo-wschod	pochmurny
19	27 10, 45	— 0, 2	94	zachodni	pochmurny

W DRUKARNI WĘCKIEGO.
Nakładem Wydawcy.

Wzór klombu kwiatowego w Dropmore